

РАҲИМ ҲАСАНОВ

САНЪАТИ ТАСВИРӢ

КИТОБИ ДАРСӢ БАРОИ ДОНИШОМУӢЗОНИ СИЊИ
1 – УМИ МАКТАБҲОИ ТАЪЛИМИ МИЁНАИ УМУМӢ

Нашри 17-уми мукамалгардида

Вазорати таълими халқи
Республикаи Ўзбекистон ба нашр тавсия намудааст

Хонаи эҷодии таъбу нашри ба номи Ғафур Ғулом
Тошканд – 2019

УЎК 741 (075)
КБК 74.268.51
Ҳ12

Муҳаррири масъул:
Асқаралӣ Сулаймонов – номзади илмҳои педагогика

Муқарризон:

Р. Худойбергандов – профессори Донишгоҳи расомии миллӣ ва дизайни ба номи Камолиддин Беҳзод;

Г. Зулҳайдарова – сарметодисти Маркази таълими республика;

Т. Мансуров – омӯзгори мактаби рақами 40-уми ноҳияи Чинози вилояти Тошканд.

З. Ҳошимова – омӯзгори мактаби рақами 16-уми ноҳияи Олмазори шаҳри Тошканд.

– супоришҳо

– вазифаи хонагӣ

– анҷоми дарс

Аз ҳисоби маблағҳои Бунёди мақсадноки китоби республика чоп шудааст.

Ҳасанов Р.

Санъати тасвирӣ. Китоби дарсӣ барои донишомӯзони синфи 1–уми мактабҳои таълими миёнаи умумӣ. Нашри 17-уми мукамалгардида. Мутарҷим Ҷ.Эшонқулов – Т: Хонаи эҷодии таъбу нашри ба номи Ғафур Ғулом, соли 2019. – 56 саҳ.

УЎК 741 (075)
КБК 74.268.51

© Раҳим Ҳасанов
© Хонаи эҷодии таъбу
нашри ба номи Ғафур
Ғулом, 2019

ISBN 978-9943-5549-3-1

НАМУДҲОИ САНЪАТИ ТАСВИРӢ

Тасвир бо рангҳо (рангтасвир)

Рустам Худойберганов.
Тираноҳ дар Сичҷак.

Павел Бенков.
Духтари дуторнавоз.

Бахтиёр Олимхонов. **Натюрморт.**

Ҳайкал (пайкара)-тарошӣ

Р. Миртоҷиев. **Мирзо Улуғбек.**

Графика (Сиёҳқаламӣ)

Владимир
Паршин. **Салом.**

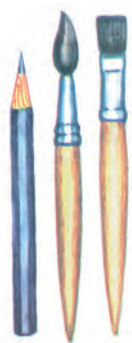
Саёҳат.

Қутлуғ Башаров.
Аз камон тир паррондан.

АСБОБҲОИ КОРИИ РАССОМ

Қалам ва мўйқаламҳо

Рангҳои акварел (обӣ)

Хаткўркунак

Зарфи об

Қаламҳои ранга

Палитра

Рангҳои гуаш

Ташкил кардани ҷойи кор

ХАТҶО ВА ШАКЛҶО

Ин расмҳо аз шаклҳо ташкил ёфтааст.

Тасвирҳо ва шаклҳо

Доира

Чоркунча

Квадрат

Секунча

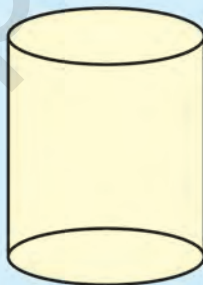
Тасвирҳо ва шаклҳо

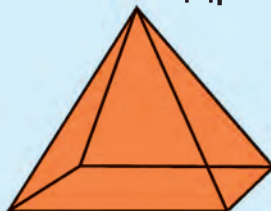
Конус

Доираи тухумшакл

Силиндр

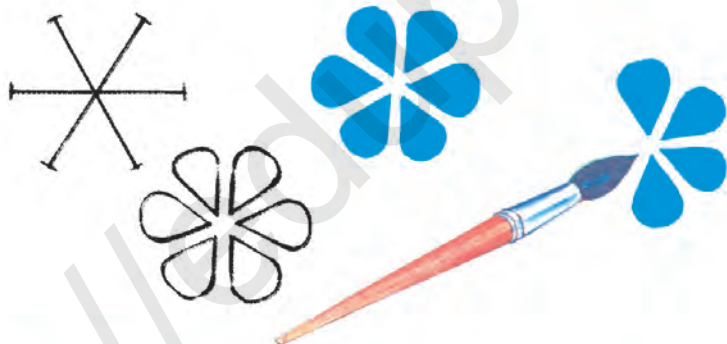

Пирамида

Номҳои шаклҳоро меомӯзем.

Хатҳо ва шаклҳои мавҷмонанд

КРАСКАҲО ВА РАНГҲО

Краскаҳои акварел ва гуаш

Рангҳо

Зард

Сафед

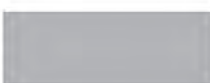
Сурх

Сиёҳ

Норанҷӣ

Хокистарранг

Кабуд

Цигарранг

Сабз

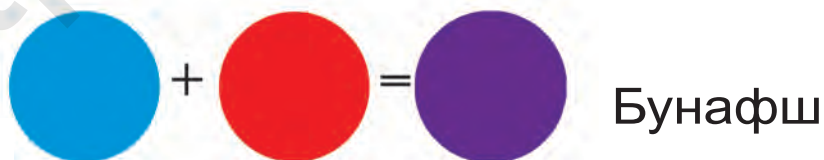
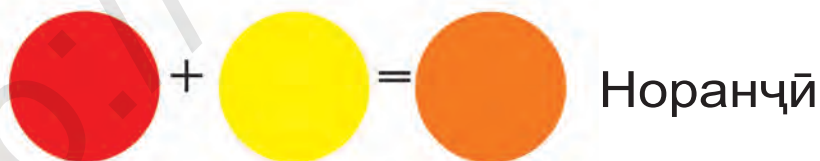
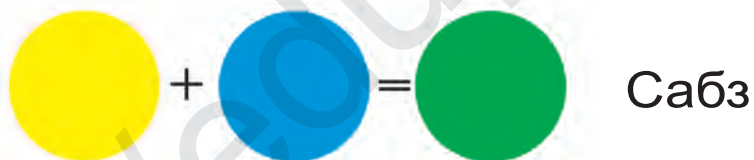
Бунафш

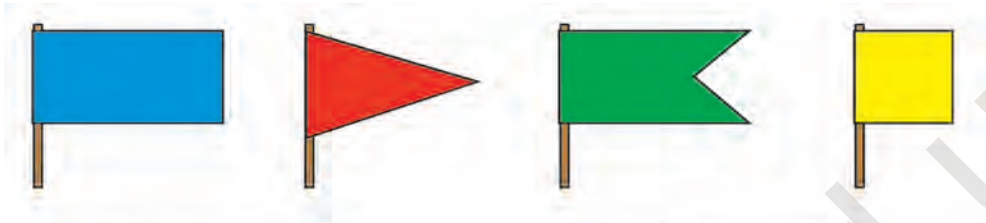
Рангҳои асосӣ

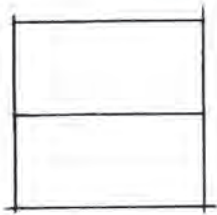
Аз рангҳои асосӣ ҳосил кардани
рангҳои дигар

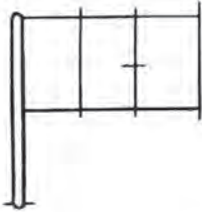
КОР КАРДАНИ РАСМИ БАЙРАҚЧА

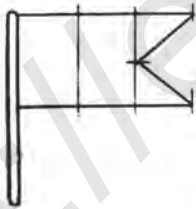
1

2

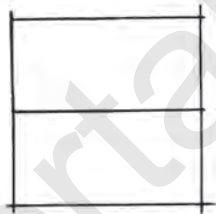
3

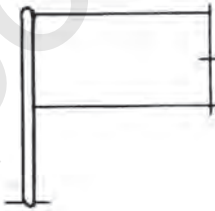
4

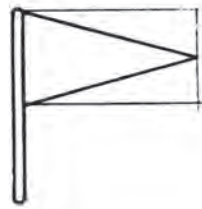
1

2

3

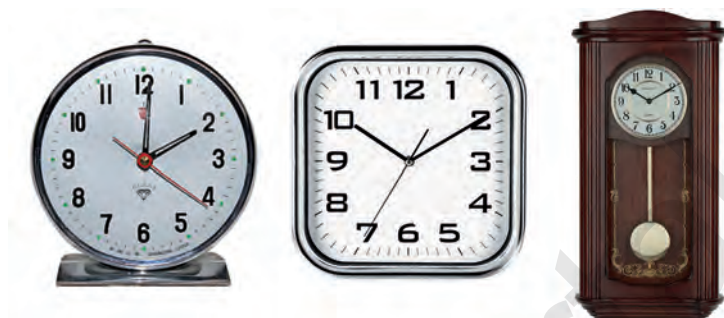

4

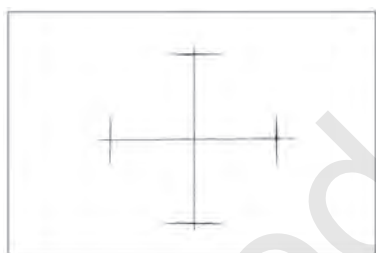

КОР КАРДАНИ РАСМИ СОАТ

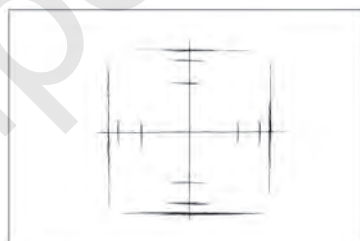
Соатҳо шаклҳои гуногун доранд:

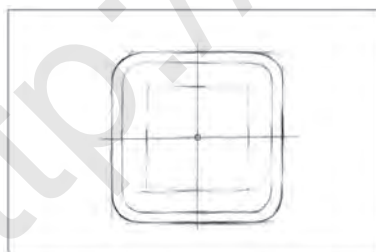
Расми соат ин тавр кор карда мешавад:

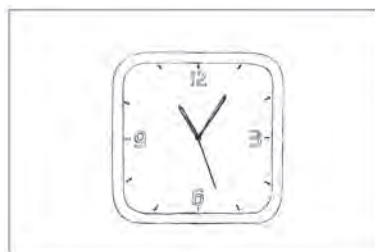
1

2

3

4

ИДРОК КАРДАНИ ФАСЛИ ТИРАМОҲ

Н. Карахан. Тирамоҳи тиллой.

Абдувалӣ Мўъминов. Манзара.

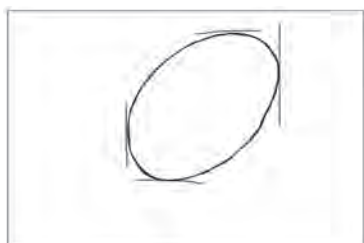
В. Поленов. Тирамоҳи тиллой.

КОР КАРДАНИ РАСМИ БАРГҶОИ ДАРАХТ

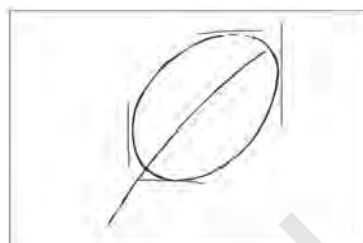

Ранг ва шаклҳои баргҳо ҳар
хел мешавад.

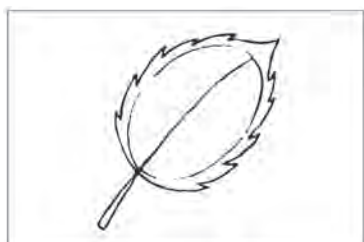
Расми барг ин тавр кашида мешавад:

1

2

3

4

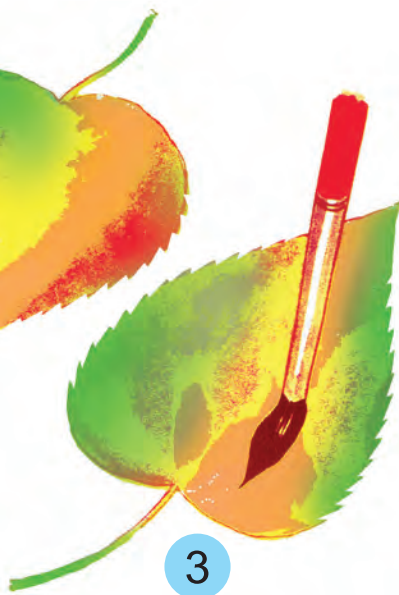
Расми барг ин тавр ранг карда мешавад:

1

2

3

КОР КАРДАНИ РАСМҶОИ СЕБ ВА ХУРМО

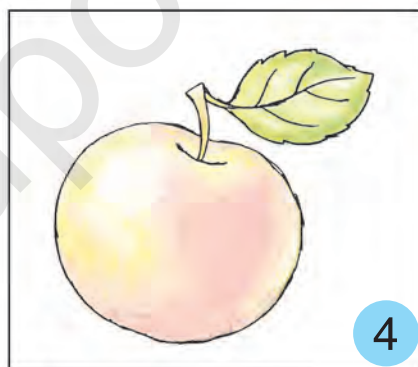
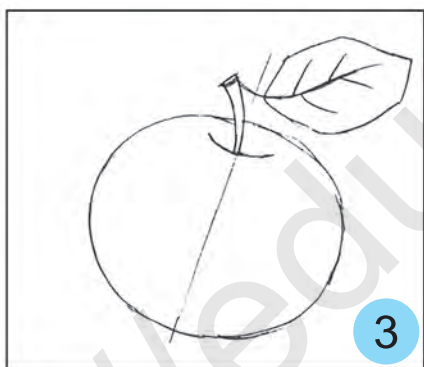
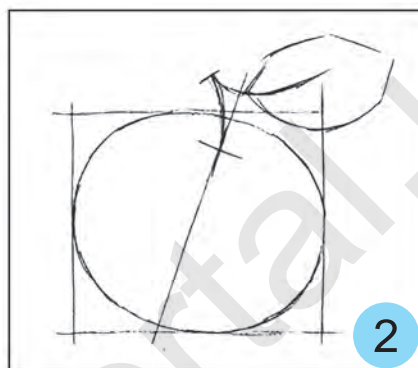
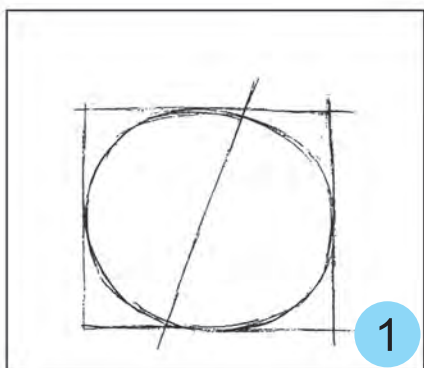

Себ

Хурмо

Расми себ ин тавр кашида
ва ранг карда мешавад:

КОР ҚАРДАНИ РАСМ ДАР МАВЗЎИ «ТИРАМОҶИ ТИЛЛОЙ»

Аввали тирамоҳ

Мобайни
тирамоҳ

Охири тирамоҳ

АСРОРИ ҚОР ҚАРДАНИ ҲАЙКАЛ ДАР САЊАТИ ТАСВИРӢ

Георгий Юлко. Усто Умарқул
Чўрақулов.

Намунаҳо аз корҳои усто.

Намунаҳо аз корҳои ҳунармандӣ.

Ҳайкалчаҳои лӯхтакӣ (бозича)
ин тавр сохта мешавад:

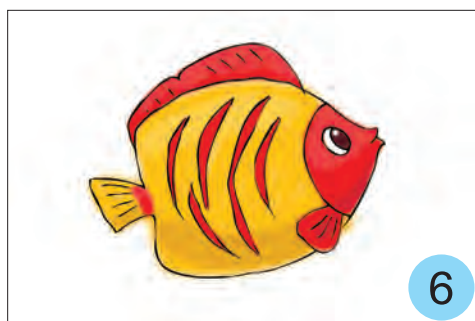
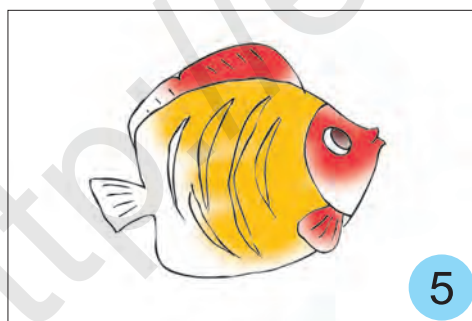
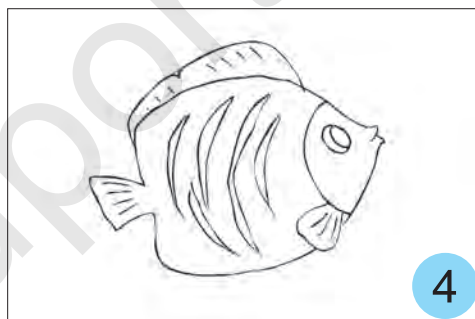
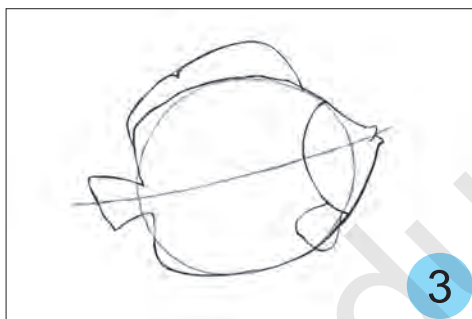
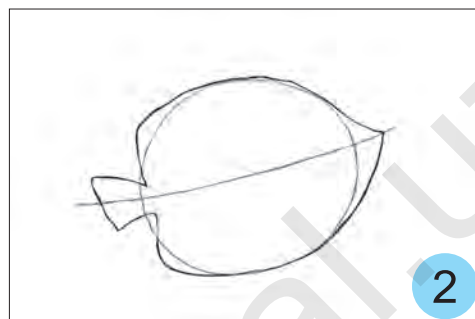
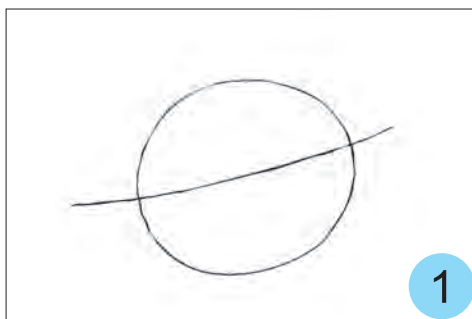

КОР КАРДАНИ РАСМИ МОҲИҶОИ АКВАРИУМ

Моҳиҷо аз ҷиҳати сохт ва
ранг ҳар хел мешаванд.

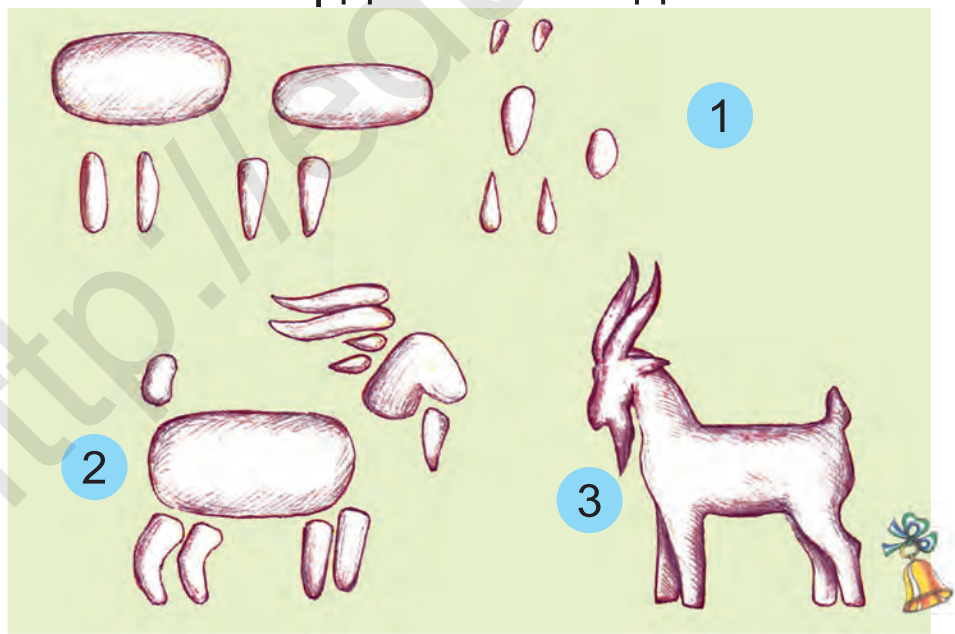
Расми моҳӣ ин тавр кор карда мешавад:

КОР КАРДАНИ ҲАЙКАЛ ДАР АСОСИ АФСОНАИ «ДУ БУЗИЧА»

Ҳайкали бузича ин тавр кор
карда мешавад:

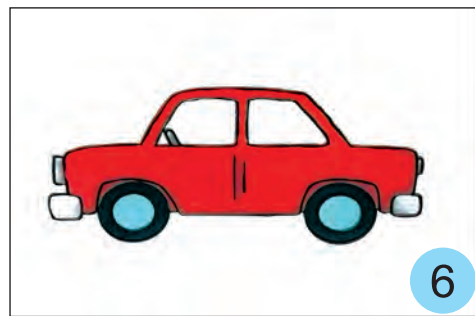
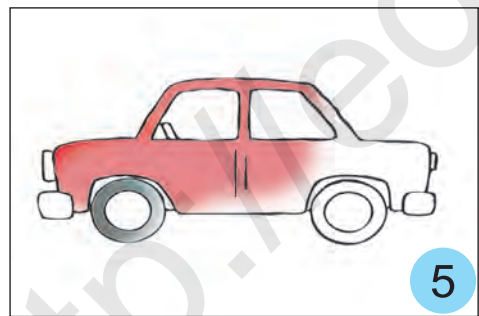
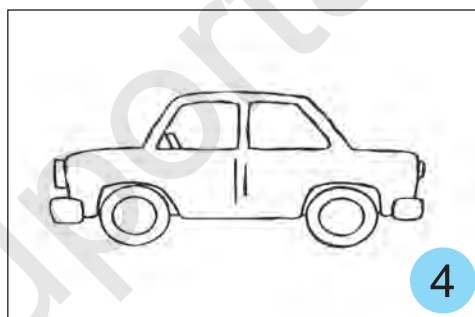
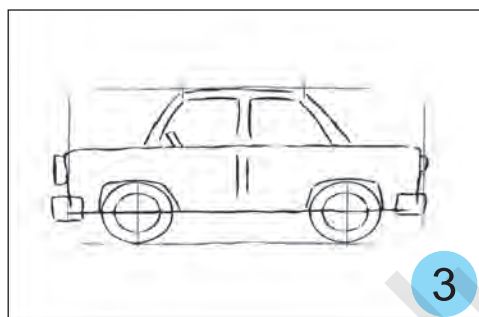
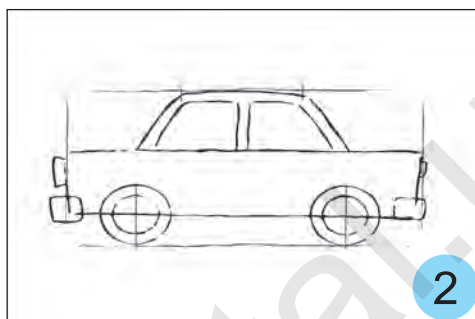
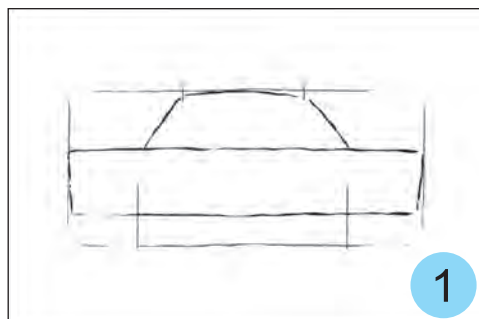

КОР КАРДАНИ РАСМИ АВТОМАШИНА

Ба шаклҳо ва рангҳои мошинҳо
эътибор диҳед ва номи онҳоро гӯед.

Расми автомашина ин тавр
кашида ва ранг карда
мешавад:

Акнун расми автомашинаро
кор кунед.

Кори дар синф оғоз карда-
атонро ба охир расонед.

ИДРОК КАРДАНИ ФАСЛИ ЗИМИСТОН

Дар расми поёни фасли зимистон
тасвир карда шудааст.

И.И. Шишкин. **Зимистон.**

Рустам Худойберганов. **Зимистон.**

Дар расми болой тасвир ёфтани
фасли зимистонро чӣ хел доништан
мумкин?

Дар расм чиҳо тасвир ёфтааст?

Манзараи зимистонро мушо-
ҳида кунед.

КОР КАРДАНИ РАСМ ДАР МАВЗЎИ «ЗИМИСТОНИ НУҚРАГИН»

Дар асоси мушоҳидаҳоятон
расми манзараи зимистонро
кор кунед.

Кори дар синф оғоз карда-
атонро ба охир расонед.

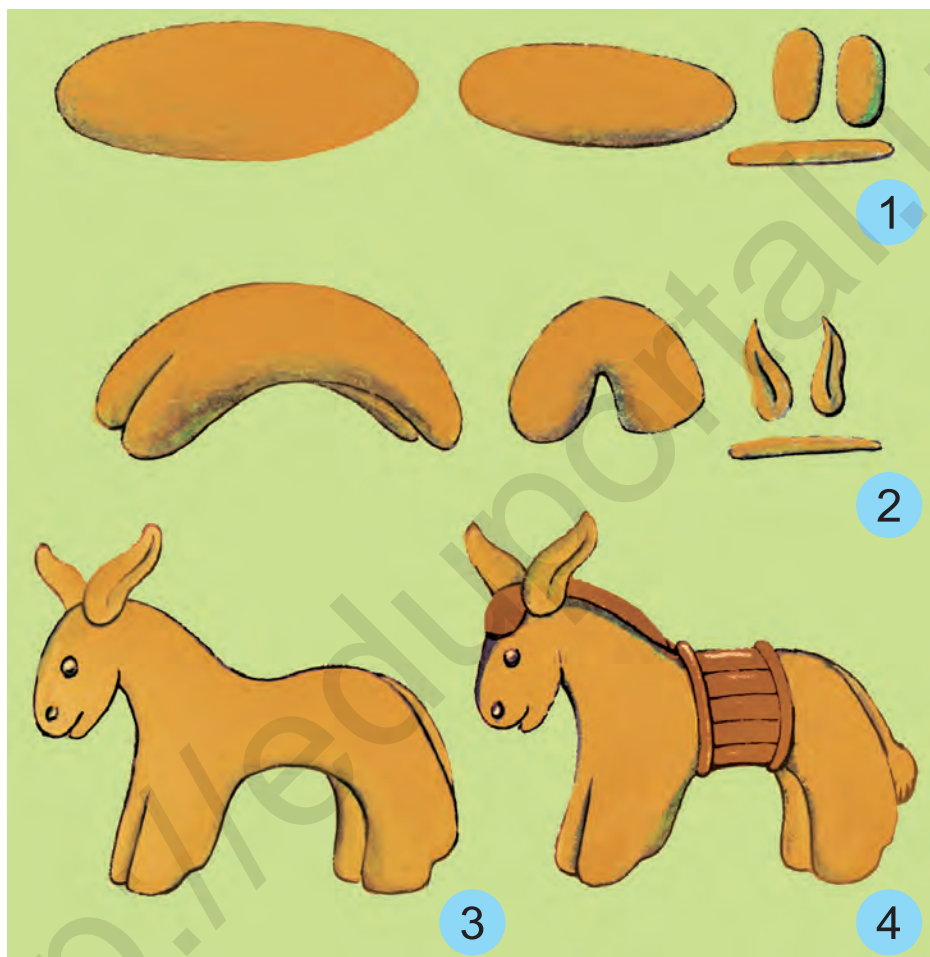

КОР КАРДАНИ ҲАЙКАЛЧАИ КУРРА

Ин ҳайкалчаҳо аз гил (лой) кор карда шудаанд.

Шумо аввал ҳайкалчаи тойчаро кор карда будед. Онро чӣ хел кор карда бошед, ҳайкалчаи курраро ҳам ҳамин тавр кор мекунед.

Кор кардани ҳайкалчаи курраро аз пластилин ё ки лой оғоз кунед.

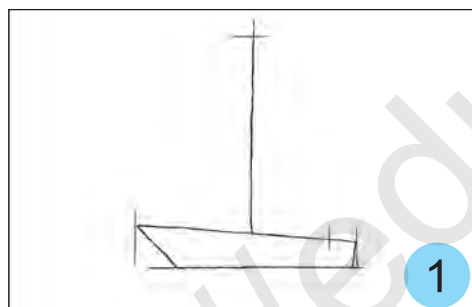
Кори дар синф оғоз карда-атонро ба охир расонед.

КОР КАРДАНИ РАСМИ ЗАВРАҚЧАИ БОДБОНДОР

Расми заврақча бо тартиби зерин кашида ва ранг карда мешавад:

Шумо ҳам расми заврақчаи бодбондорро кор кунед.

КОР КАРДАНИ РАСМ ДАР АСОСИ АФСОНАИ «СЕ РЎБОҶ»

Мазмуни афсона ин тавр аст:

Қашқа ном харгӯш хараширо савор шуда, аз қафояш курраширо гирифта, ба ҷангал меравад. Дӯстонаш дар ҷангал рӯбоҳи айёр буданаширо гуфта, вайро огоҳ мекунад. Қашқа ба гапҳои онҳо гӯш намекунад. Дар ҷангал аввал вай ба падаррӯбоҳ курраширо, сипас ба модаррӯбоҳ хараширо медуздонад.

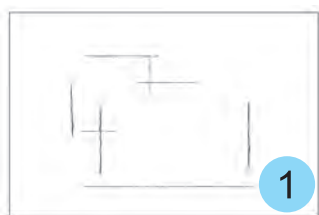
Харгӯши фиребхӯрда, дар лаби кӯл ба рӯбоҳчаи гиря карда истода дучор меояд. Аз вай барои чӣ гиря карда истоданаширо мепурсад.

Рӯбоҳча ҳамёнаш ба об афтиданаширо, агар ҳамёнаширо аз об гирифта диҳад, сад тангаширо ба вай доданаширо мегӯяд. Харгӯш бо хаёли ба сад танга хар харидан, либосҳояширо кашада, ба об медарояд. Рӯбоҳча аз фурсат истифода бурда, либосҳои харгӯширо гирифта меравад.

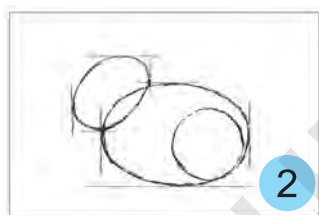
Харгӯш ҳамёнро наёфта, аз об барояд, ки либосҳояш нест. Вай ба се рӯбоҳ фиреб хӯрданаширо фаҳмида, дигар ба ҷангалзор танҳо намерафтагӣ мешавад.

Тасвирҳои харгӯш ва рӯбоҳ дар зинаҳои зерин кор карда мешаванд:

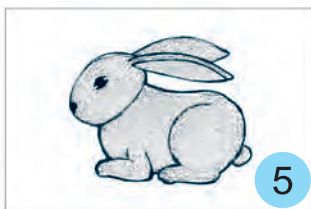
1

2

3

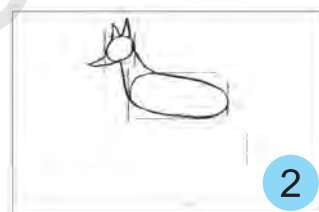
5

4

1

2

3

5

4

Дар асоси мазмуни афсона расм кор кунед.

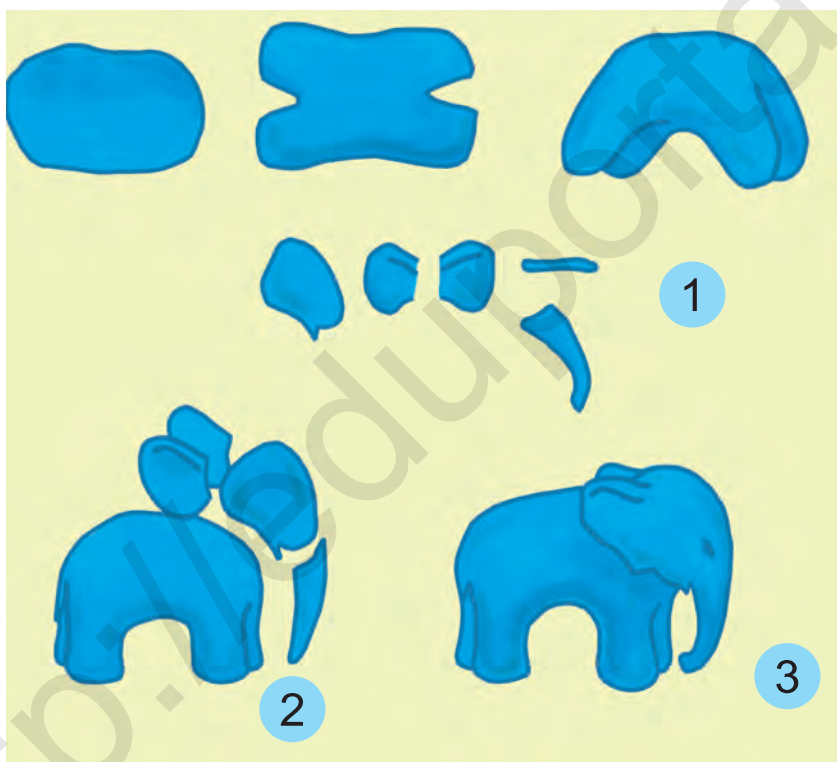

Кори дар синф оғоз кардаатонро ба охир расонед.

КОР КАРДАНИ ҲАЙКАЛЧАИ ФИЛ

Шумо пештар ҳар гуна ҳайкалчаҳо кор карда будед. Онҳоро чӣ тавр кор карда бошед, ҳайкалчаи филро низ ба ҳамин тартиб дар зинаҳои зерин кор мекунед:

Ҳайкали филро аз лой ё ки пластилин кор кунед.

Ҳайкалчаи ягон ҳайвони дигарро кор кунед.

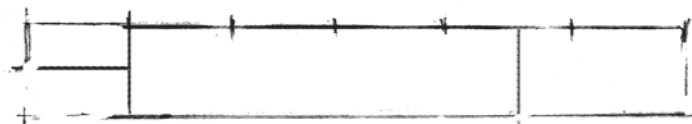

КОР КАРДАНИ РАСМИ ТАЙЁРА (САМОЛЁТ)

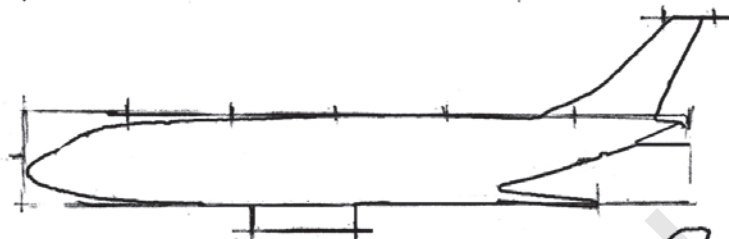

Самолётҳо ҳар хел
мешаванд.

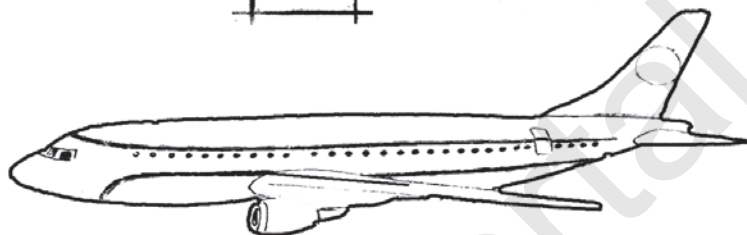
1

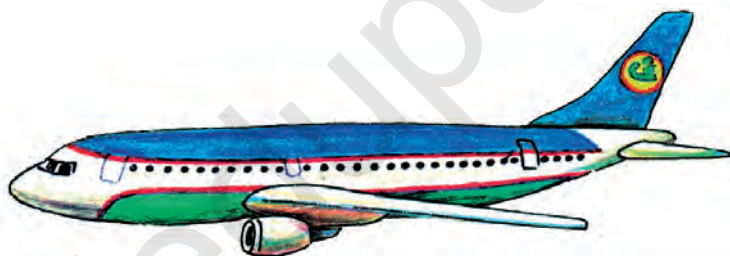
2

3

4

Расми самолётро аз рӯйи нақшаҳои дар боло нишондодашуда кор кунед.

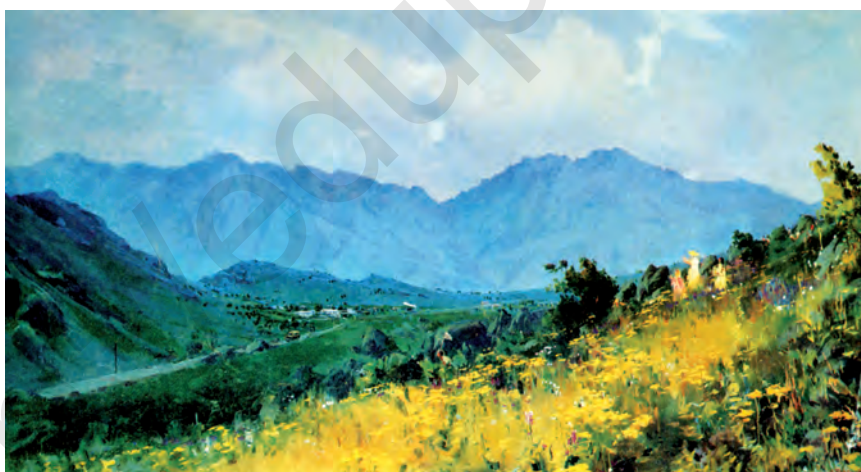
Кори дар синф оғоз карда-атонро ба охир расонед.

ИДРОК КАРДАНИ ФАСЛИ БАҲОР

Исаак Левитан. **Баҳор.**

Ўрол Тансиқбоев. **Дар кўҳ.**

Манзараҳои фасли баҳорро мушоҳида кунед.

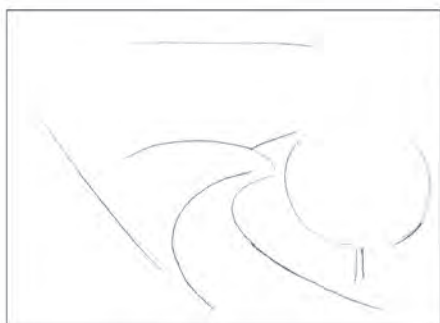
**КОР ҚАРДАНИ РАСМ ДАР МАВЗЎИ
«БАҲОР ДАР ДИЁРАМОН»**

**Рустам Худойбергaнов.
Баҳор дар байни боғҳо.**

Асарро бо диққат мушоҳида кунед ва ба он чиҳо тасвир ёфтанаширо гуфта диҳед.

Манзараи табиати баҳор бо зинаҳои зерин кашада мешавад.

1

2

3

4

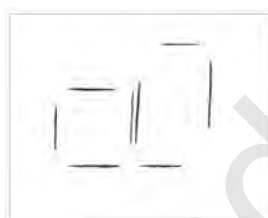
Расми манзараи табиати баҳориро кашед.

Манзараи табиати баҳории дар синф оғоз кардаатонро давом диҳед ва ранг кунед.

КОР КАРДАНИ РАСМИ ПУФАКИ ҲАВОЙ

1

2

3

4

Пуфакҳои ҳавоии дар боло тасвирёфтaro кашед ва ранг кунед.

Расми пуфакҳое, ки шакл ва ранги дигар доранд, кор кунед.

КОР КАРДАНИ РАСМИ ГУЛҶО

Гулҳои дар баҳор шукуфта, бо шаклу рангҳои одамонро ба худ мафтун месозанд. Алалхусус, лолаву бунафша, савсан, қоқу ва садбарг барин гулҳои рангоранг ба одамон завқ мебахшанд.

Ғафур Абдураҳмонов.
Натюрморти карнайгулноки сурх.

Лайло Салимҷонова. Гулҳо.

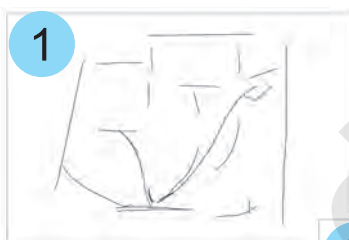
Расми ҳамсолатон кор карда.

Дар расм оиди чӣ гуна гулҳо ва
чиҳо тасвир ёфтанишон, инчунин
дар бораи рангҳои истифодашуда
нақл кунед.

Гули қоқуи дар поён додашударо бо диққат нигаред. Қад, гул, шакли барг ва ранги онро муайян кунед.

Расми гули қоқу ин тавр кашида мешавад:

Расми гули қоқуро кор кунед.

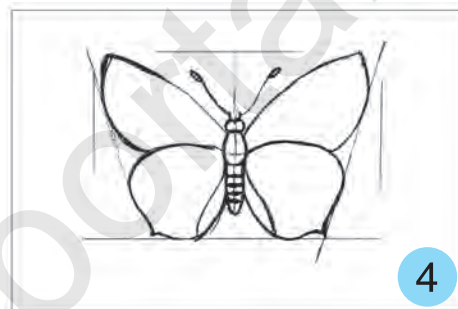
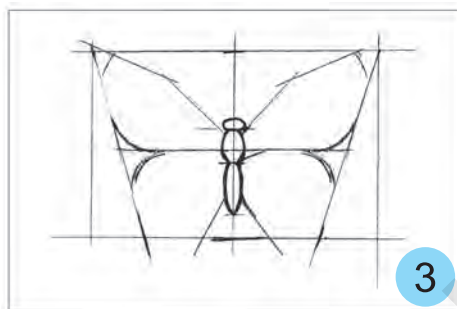
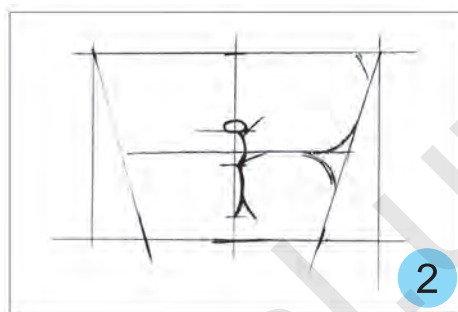
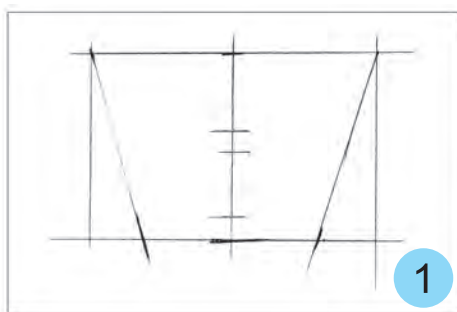

КОР КАРДАНИ РАСМИ ШАПАЛАК

Шумо парвози маҳину сабуки шапалакҳои рангоранг ва аз як гул ба гули дигар нишастани онҳоро бисёр мушоҳида кардаед. Шапалакҳо хурду калон ва гуногунранг мешаванд.

Расми шапалак бо зинаҳои зерин
кор карда мешавад:

Зинаҳои коркарди расми шапалакро бо диққат мушоҳида кунед ва расми онро кор кунед.

Расми шапалаки ба худатон маъқул бударо кашед ва ранг кунед.

КОР КАРДАНИ РАСМИ ТЎТӢ

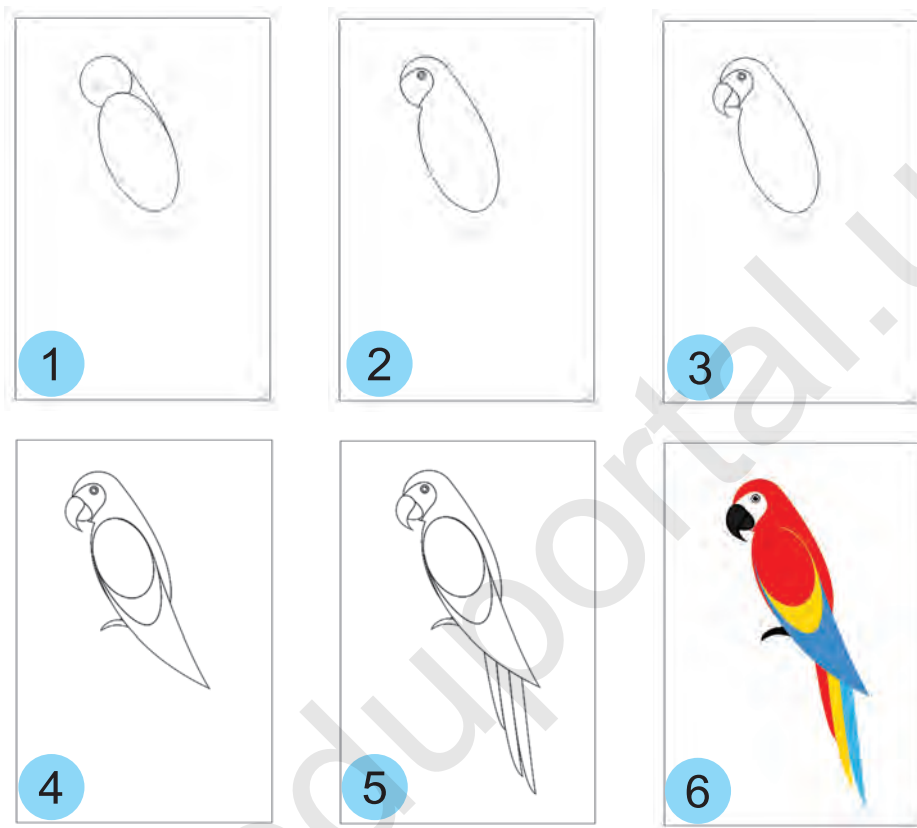
Дар дунё бисёр намудҳои тўтӣ мавҷуд аст. Онҳо хурду калон ва шаклу ранги гуногун дошта, хеле зебо мешаванд.

Аз расмҳои поёни тўтиҳоро бо диққат мушоҳида кунед, оиди хурду калонӣ, чӣ гуна сохт ва шаклу ранг доштани онҳо нақл карда диҳед.

Акнун ба расмкашӣ шурӯъ карданатон мумкин аст. Аввал дар кадом ҷойи қоғаз кашидани расми тўтиро фикр кунед ва хурду калонии он чӣ гуна буданашро муайян кунед. Тўтиро бо рангҳои дилхоҳатон ранг карданатон мумкин аст.

Расми тўти бо зинаҳои зерин
кашида мешавад:

Шумо ҳам расми тўтиро кор
кунед.

1. Расми дигар паррандаи худатон
медонистаро кашед ва ранг
кунед.

2. Дар дарси оянда расм ва
ҳайкалҳои беҳтарини дар давоми
сол кор кардаатонро барои
намоиш гирифта оред.

МУНДАРИҶА

Намудҳои санъати тасвирӣ.....	3
Асбобҳои кори расом	7
Хатҳо ва шаклҳо	9
Краскаҳо ва рангҳо.....	13
Коркардани расми байрақча	15
Коркардани расми соат	16
Идроккардани фасли тирамоҳ	17
Коркардани расми баргҳои дарахт	19
Коркардани расмҳои себ ва хурмо	21
Коркардани расм дар мавзӯи «Тирамоҳи тиллоӣ» .	23
Асрори коркардани ҳайкал дар санъати тасвирӣ	24
Коркардани расми моҳиҳои аквариум	27
Коркардани ҳайкал дар асоси афсонаи «Дубузича»	29
Коркардани расми автомашина	30
Идроккардани фасли зимистон	32
Коркардани расм дар мавзӯи «Зимистони нуқрагин».....	34
Коркардани ҳайкалчаи курра	35
Коркардани расми заврақчаи бодбондор	37
Коркардани расм дар асоси афсонаи «Се рӯбоҳ»	38
Коркардани ҳайкалчаи фил	41
Коркардани расми тайёра (самолёт)	42
Идроккардани фасли баҳор	44
Коркардани расм дар мавзӯи «Баҳор дар диёрамон»	45
Коркардани расми пуфаки ҳавоӣ	47
Коркардани расми гулҳо	48
Коркардани расми шапалак	51
Коркардани расми тӯтӣ	53

Rahim Hasanov

TASVIRIY SAN'AT

1-sinf uchun darslik

Qayta ishlangan 17-nashri

(Tojik tilida)

Мутарчим Қ.Эшонқулов
Муҳаррир Р.Равшанов
Муҳаррири бадеӣ Ш.Мирфаёзов
Муҳаррири техникӣ Х.Ҳасанова
Саҳифабанди компютери Ҳ.Шарипова

Литсензияи нашриёт АИ № 290. 11.04.2016.

12-уми март соли 2019 ба чопаш иҷозат дода шуд. Андозаи 70x100^{1/16}. Гарнитурани «Times New Roman Tj». Бо усули офсет чоп гардидааст. Ҷузъи шартии чопӣ 4,55. Ҷузъи нашриву ҳисобӣ 4,8.5
Адади нашр 7767 нусха. Супориши рақами 85.

Дар хонаи эҷодии табъу нашри "Ғ. Ғуломи"- и оҷонсии коммуникатсияҳои оммавии иттилооти назди маъмурияти Президенти Республикаи Ўзбекистон 100128., Тошканд, кӯчаи Лабзак, 86 чоп шудааст.

www.gglit.uz

info@gglit.uz